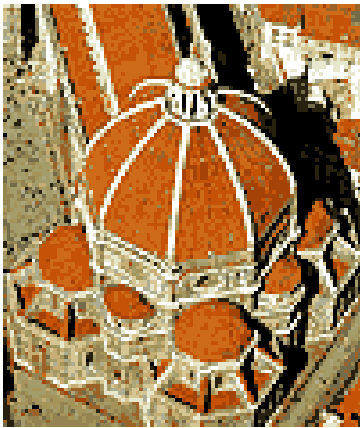

Florens under renässansen

Textila minnesmärken och platser

Domen, *Il Duomo*, Santa Maria del Fiore

Se Barbro Santillo-Frizells artikel.

Rådhuset, *Palazzo Vecchio*
Adress: Piazza della Signoria

Palazzo Vecchio, Piazza della Signoria. Herrarna som var medlemmar av rådet kallades *i signori*, där av namnet. Rådhuset uppfört 1299 var säte för skråna i Florens. Då, liksom idag fungerar det som platsen för regionens regering och är hjärtat för Florentinsk kultur. Det var här som stadens 5000 skråmedlemmar hade makten att rösta och samlades till diskussioner och bestämde stadens frågor.

Skrån/Gillen

Det fanns 21 skrå, varav 7 var *Arte maggiori* och 14 *Arte minori*. Det var i skråna man organiserade hela stadens ekonomi, handel, finans, industri, verkstäder och hantverk. Utöver textilarbetare och bankfolk så innefattade skråmedlemmarna även murare, snickare, skulptörer, målare/konstnärer, advokater och jurister.

Det första skrået som bildades var *Calimala*. Mellan 1150 och 1193 bildades sju skrå som var nästan identiskt strukturerade; medlemmarna valde ett råd som bestod av ett visst antal *consoli*/konsuler bland vilka valdes en ledare som behandlade alla ärenden.

Inträdet i skrået var reglerat efter exakta principer; det måste vara legitima söner till en medlem av samma skrå, han måste avlägga prov/arbete på sitt hantverkskunnande och betala en avgift. Medlemmarna var i allmänhet indelade i mästare som ägde råvarumaterialet och utrustningen och som sålde varorna i sin egen butik/verkstad. Skråväsendet var verksamt i Florens från 1100-talet till 1770 då *Camera di Commercio*, Kommerskollegiet tog över.

Läs mer: **Michael Nordberg**: "Renässansmänniskan": 1400-talets Italien - myter och verklighet (Stockholm: Tiden, 1993)

Arte Maggiori, de 7 stora skråna

1 (7) Arte di Calimala

Klädeshandlarskrået, grundades 1182. Den stora produkten var *Panni in lana grezza*, kläde av obearbetad ull som tillverkades för vidare beredning till valkning, färgning, kardning/ruggning, klippning, varmpressning, plissering och eventuellt goffring. *Panni* såldes tillbaka till platsen varifrån ullen var inhandlad, tex till Spanien, Belgien och England. Den ursprungliga platsen för Arte di Calimala finns på *Via Porta Rossa*.

Arte di Calimalas symbol på Kyrkan *San Miniato del Monte*, byggd 1018 – 62. Marmorfasaden är finansierad av Arte di Calimala. Adress: Piazza Michelangelo

“*Arte di Calimala*”, Calimala var det rikaste och mest inflytelserika av de stora skråna. Det grundades på 1200-talet och bestod av handelsmän och vidareförädlare av utländska tyger, ullimportörer, likaså importörer av silke, brokader, juveler och andra värdefulle material från Levanten - de östra medelhavsländerna. Ännu i slutet av 1200-talet bestod Calimala även av bankirer och direktörer, men de drog sig tillbaka och bildade sin eget skrå, Arte del Cambio, börsmäklarskrået.

Läs mer: **Michael Nordberg** om styret i Florens “Renässansmänniskan”; 1400-talets Italien myter och verklighet.

Vapensköld *Stemma dell'arte di Calimala*

2 (7) *Arte della Lana*

Ullhandlar- och vävareskrået

“The Wool Merchants Guild developed a highly flourishing industry: in its period of greatest splendour, with its more than 300 workshops that worked more than 100,000 bolts of fabric per year, it employed one-third of the active population of Florence. The raw wool was beaten and washed; then it was rinsed in the Arno and laid out to dry on wicker trellises (flätat vidgaller). After drying and combing, the “carders” proceeded to soften it: at this point, the wool was woven by women, even in their homes. The final operations were those concerning the delicate process of dyeing.

The wool industry was also tied to the exploitation of alum mines. This mineral made it possible to fix a dye on fabric by means of a procedure in which the Florentine workshops excelled, the secret of which has been lost. Genoa which had the monopoly on the diffusion of alum in Europe, imported it from Asia Minor until the Ottoman conquest made it necessary to find other supply sources. In 1461, a new deposit was found in Tolfa, situated about seventy kilometres northwest of Rome: the Medici succeeded in obtaining exploitation rights, but in 1476 the rights were acquired by their rivals, the Pazzi.”

Il Palazzo dell'Arte della Lana

Il Palazzo dell'Arte della Lana finner man framför kyrkan *Orsanmichele*, mellan *Via Calimala*, *Via Orsanmichele* och *Via dell'Arte della Lana*. Efter en omfattande renovering ägs byggnaden idag av *Società Dantesca Italiana*/Dante-sällskapet. Idag är tornet bland de bäst bevarade antika tornen i Florens. Byggnaden har en förbindelse med kyrkan Orsanmichele via en viadukt, konstruerad 1596. Från 1308 blev palatset Arte della Lanas tillhåll vilket man kan se på en minnestavla på fasaden. Ullhandlarskrået var ett av de rikaste skråna bland *Arti Maggiori* och hade många verkstäder, butiker och arbetare.

Särskilt intressant är fresker från 1400-talet som beskriver flera av faserna i ullhanteringen. Idag kan freskerna ses i en butik på Via Calimala.

Arte della Lana, ullhandlar- och ullvävarskrået ansvarade för byggandet av Santa Maria del Fiore 1282 (Se Barbro Santillo-Frizells artikel)

Ullhandlarskråets vapensköld.

3 (7) Domare, advokater och notarier

4 (7) Bankirer

Den florentinska guldflorinen, som myntades för första gången 1252, tjänade under renässansen som den internationella handels moneter standard. Den vägde 3,53 gram och innehöll 23-karatigt guld. På ena sidan pryddes den av den florentinska liljan, på den andra av en bild av Johannes Döparen, Florens skyddshelgon.

Guldflorin

5 (7) Sidenvävarna

6 (7) Läkare, fysiker, apotekare och konstnärer (kryddor, färger och mediciner)

7 (7) L'Arte dei Vaiai e Pellicciai (av it. vaio = gråverk, vinterskinn från ekorre) Pälsmakare/körnsnärs- och pälshandlarskrået. Via Pellecceria är den gamla skinn/pälshandlargatan. *Antica sede/* den ursprungliga platsen: *Via Lambertesca, all'angolo con il Chiasso Baroncelli.*

Chiesa di Orsanmichele

I fasaden på Orsanmichele finns 14 arkitektdesignade nischer vilka fylldes från 1399 till omkring 1430 med en skatt av mästerverk. Dessa var skulpturer av beskyddarna till skråna. Några nämnda nedan;

Santo Stefano, den helige Stefanus, skulpterad 1414-16 i brons av *Lorenzo Ghiberti*. Tillverkad på uppdrag av *Arte della Calimala/* Klädeshandlarna.

San Giovanni Batista, Johannes döparen av *Lorenzo Ghiberti* i fasaden på Orsanmichele på *Via Calzaioli* 1:a till vänster av 3 skulpturer. Tillverkad på uppdrag av *Arte della Lana /*Ullhandlarskrået.

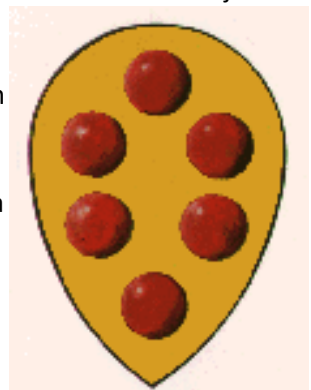
San Jacobo, beskyddare för L'Arte dei Vaiai e Pellicciai, står skulptur vid Orsanmichele.

I Medici – mecenater, affärsmän, bankirer och politiker från 1200 -1700.

Familjen var mecenater åt flera av tidens mest framgångsrika konstnärer bl a *Michelangelo* och *Donatello*. En av mediceerna, *Cosimo il Vecchio* (1389 – 144) var samtida med köpmannen Francesco Datini. Adress: *Museo Palazzo Medici-Riccardi*, 1444 Via Cavour 3.

Patricierfamiljen Medicis vapensköld.

"Samtidigt som Lorenzos (*Lorenzo de' Medici, Il Magnifico 1449 - 1492*) hushåll med tiden alltmer började anta karaktären av ett slags inofficiellt hov, fungerade det som en informell konstnärlig och litterär akademi. 1475 anställde Lorenzo poeten och filologen *Angelo Poliziano* som lärare för sin son Piero. Poliziano flyttade nu in i palatset och blev ett permanent, om än kontroversiellt inslag i kretsen kring Lorenzo, som med tiden även kom att inkludera den unge *Michelangelo*. Samtida skildringar återger hur det kunde gå till i samband med måltiderna. Inga fasta platser eller hierarkiska arrangemang förekom. Den som först kom till bordet slog sig helt enkelt ned där han eller hon behagade sitta, och sedan följde de andra efter. I denna informella atmosfär diskuterades bland annat platonsk filosofi, *Petrarcas* sonetter, det florentinska folkmålets skönhet, solens gudomliga - eller näst intill gudomliga -

status, klassisk mytologi och Lorenzos passionerade och mångomsjungna förälskelser och kärlekshistorier”

Läs mer: **M. Hörnquist** Renässansen

Kyrkor

Utanför Florens monumentala och ytterst kompakta stadskärna anlade tiggardordnarna under 1200-talet sina storslagna kyrkobyggnader, med **dominikanernas Santa Maria Novella** och **franciskanernas Santa Croce** som de viktigaste och konstnärligt mest intressanta exemplen.

Lo Spedale degli Innocenti –Hittebarnshuset

The Datini archive in Prato, Italy, provides much detailed information about mothers and children in a merchant-class household of late fourteenth- and early fifteenth-century Tuscany. Over some thirty years the childless Margherita Datini supervised and cared for children of friends, relatives and business associates, and her husband's illegitimate daughter. Letters, household financial records, and Datini's business ledgers reveal many aspects of the lives of Margherita – as surrogate mother – and the children. The data show a fluid environment overseen by a strong-willed and caring mistress.

1410 lämnade köpmannen från Prato Francesco di Marco Datini, medborgare i Florens, ett arv på 1.000 fiorini till *Ospedale di Santa Maria Nuova* så att ett barnsjukhus för övergivna barn kunde byggas. Förmögna handelsmän från *Arte della Seta*, sidenvävarskrået accepterade att engagera sig i byggandet och skötseln av den nya förvaltningen. Skrået köpte mark på *Piazza SS. Annunziata* och skapade ett råd av arbetare i vilket sedan också Filippo Brunelleschi tog del som projektansvarig av det nya sjukhuset. 26 år efter Franciscos donation öppnades portarna för de små övergivna; den först mottagna var en nyfödd flicka och man gav henne namnet Agata Smeralda.

Det var med *Lo Spedale degli Innocenti*, "Hittebarnshuset", (uppfört 1421-1444) som Brunelleschi åstadkom vad som brukar anses vara den första renässansbyggnaden. I dess fasad iaktar Brunelleschi den antika arkitekturens formspråk med slanka korintiska kolonner och breda valvbågar. I svicklarna har Andrea della Robbia utfört *Le Tondi*

medaljonger i färgad terrakotta som föreställer små lindebarn.

Brunelleschis mening var att lämna rundlarna rena, men 1490, ombads Andrea della Robbia att fylla dem. De föreställer lindebarn i ett blått hjul som skall indikera det hjul i väggen där barnet kunde vridas in i det inre av Hittebarnshuset. Några av rundlarna är fortfarande i original, men några är 1900-talskopior.

Museo Horne

Adress: *Via de' Benci, 6 Firenze*

Under 14- och 1500-talen så bodde och verkade familjen Corsi i palatset. Corsis var välsituerade textilhandelsmän och fabrikkörer. Idag är palatset en musebyggnad inredd med arbeten/konstföremål som bildar en suggestiv atmosfär där man kan föreställa sig och känna hur det vardagliga livet tedde sig under renässansen i Florens. Museet är fyllt med värdefulla föremål från 1200 till 1600-talen. För att tillfredsställa allt som var nödvändigt för ägaren att kunna utföra, så är palatset anpassat internt bl a för tvätt och färgning av ull på bottenvåningen. På första våningen finner man en omgivning som är formad efter kommersiell aktivitet; butik/verkstäder, magasin och ett kontor för räkenskaper medan representation och livet tillsammans med familjen ägde rum på de övre våningarna.

Museo di Palazzo Davanzati o dell'Antica Casa Fiorentina

Adress. *Via Porta Rossa 13 (vid Piazza della republica)*

Tel: 055 2388610 öppet månd – sönd 0815 – 1350

Stängt 2:a o 4:e sönd i månaden och 1:a, 3:e och 5:e månd i månaden

Gratis inträde. <http://www.museumsinflorence.com/musei/palazzodavanzati.html>

Byggnaden är under renovering och kan endast besökas delvis;

Loggian på bottenvåningen, *Salone Madornale*, *Sala dei Pappagalli*, *lo Studiolo* på första våningen.

Till andra våningen är tillträde möjligt med begränsad tillgång efter tidsbeställning av visning för grupper kl 10.00, 11.00, 12.00 på fm de dagar museet är öppet;

Camera dei Pavoni /påfågelsrummet och till

rummet med broderi och spetsinsamlingen,

Camera da letto della Castellana di Vergy, sovrummet med fresken,

lo Studiolo/lilla studion och

la Sala da Pranzo/ matsalen.

Palatset är ett av de vackraste och bäst bevarade från mitten av 1400-talet och det enda privata palats som finns kvar att se sedan 1300-talets Florens. Det byggdes av den framgångsrike ullhandlaren Davizzi.

Originalfasaden hade 3 arker/loggior, nu stängda efter att en gång varit använda som butik. Museet köptes av den italienska regeringen 1951 och museet möblerades med föremål från andra florentinska samlingar och från donationer från antikvitetshandlare.

Byggnaden har ett galleri i källarvåningen och bottenvåningen är en suggestiv borggård varifrån man via inbyggda sten- och trätrappor kommer till de övre 4 våningarna. Dispositionen av rummen på första våningen har samma utförande som på den tredje våningen. Rummen består av en stor *madornale* /audienshall, matsalar, sovrum med *agiamenti* /toalett, en ovanlighet i eleganta hus på den här tiden. Alla rum har golv i

cotto /tegel och tak i trä, några dekorerade med målningar. Några av rummens väggar är målade med fresker och dekorationer föreställande gardiner/vävar och vapen vilket var populärt i ett Florentinskt 1300-talshem. Det vackraste rummet är

Sala dei Pappagalli/ Papegojrummet.

Brölloppsalen har fresker från 1400-talet och kistor med linne och kläder från tiden och är målat med scener ur "La Castellana di Vergy", en tragisk fransk kärleksberättelse.

Man har också försökt att dokumentera och rekonstruera de sysslor som utfördes av kvinnorna i huset. I köket finns inte endast hushållsredskap utan också en vävstol och en spinnrock. I museet finns en mycket fin samling av spetsar och broderier från 1600-talet fram till 1900-talet. Museet har också en mycket fin keramiksamling.

Renässansens mest kända konstnärer

Dessa utvalda konstnärer är alla födda i Toscana under omkring 100 år, 1377 -1475 och nedan följer några av deras mest kända konstverk.

Filippo Brunelleschi (1377 – 1446) Arkitekt.

La Cuppola som kröner Domen Santa Maria del Fiore

La Cappella Pazzi i Santa Croce har en av renässansens vackraste arkitekturer.

Lo Spedale degli Innocenti, hittebarnshuset.

Lorenzo Ghiberti (1381-1455) Skulptör, guldsmed, arkitekt och författare.

Bronsportar på Baptisteriet.

Donatello (Född i Florens 1386 – 1466) Bildhuggare och skulptör.

Statyn **David** i brons 1408 i *Museo Bargello*.

Luca della Robbia (född i Florens 1399-1482) Bildhuggare.

Cantoria, huggen relief ”Sjungande, spelande och dansande barn” i Duomen *Santa Maria del Fiore*.

Tondi, blåglaserade terracottarundlar i arkerna på fasaden till *Ospedale degli Innocenti*

Masaccio (född i Valdarno 1401-1443) Frescomålare.

Brancaccikapellet i *Santa Maria del Carmine*, där han också ligger begravnen.

Filippo Lippi (född i Florens 1406 – 1469) Målare.

Tavlan i högaltaret i kyrkan S. Margherita i Prato

Sandro Botticelli (1446 – 1510) Målare.

Våren i Uffizerna

Venus födelse i Uffizerna

Domenico Ghirlandaio (Född i Florens 1449 – 1494) Guldsmed och freskmålare

Hans far hade upfunnit en hårprydnad för de unga florentinska flickorne –en guirland, därav Domenicos namn.

Michelangelo var en av Ghirlandaios elever och av honom lärde han sig att behärska freskmåleriets teknik.

Leonard o da Vinci (Född i Vinci 1452-1519) Målare, arkitekt, ingenjör, uppfinnare och universalgeni.

La Gioconda, Mona Lisa i Louvren i Paris.

L’Ultima Cena, Nattvarden i Milano

Michelangelo Buonarotti (Född i Arezzo 1475 -1564) Målare, skulptör, poet och arkitekt.

Chefsarkitekt för **St Peterskyrkan** i Rom.

Skulpturen **Pietà** och målningarna i **Sixtinska kappellet** i St Peterskyrkan, Rom.

Statyn **David** (kopia på Piazza della Signoria i Florens)

Medicikapellet i Florens (fam Medicis gravar)

Michelangelo är begravd i Basilica Santa Croce di Firenze.

Kommentarer:

Referens websidan www.idehist.uu.se **Michael Hörnquist**: "Renässansen": 1400-talets Italien - myter och verklighet (Stockholm: Tiden, 1993)

Referens: websidan www.idehist.uu.se **Michael Nordberg** om styret I Florens "Renässansmänniskan".

ch uttalas k, som i svenskans och

Renässansen pågick från sent 1300-tal till slutet av 1500-talet och utgick särskilt från Italien.

För att läsa mer; googla på det enskilda namnet eller platsen. Så gott som alla sidor finns antingen översatta till engelska eller går att översätta (markerat inom parentes efter rubriken)

Havdhem 2009 03 15

Eva Samuelsson